

Horní Bečva - Kladnatá

Památník v místě Tkáčovy pasekářské usedlosti, připomínající tragickou událost ze 17. listopadu 1944

Na přelomu září a října 1944 se ze slovenského území na severovýchodní Moravu přemístil 1. čsl. partyzánský oddíl Jana Žižky v počtu 120-150 příslušníků s cílem rozvinout partyzánské hnutí v týlu nepřítele jako účinnou pomoc Slovenskému národnímu povstání. Místem jeho soustředění se měla stát Kněhyně, jeden z centrálních beskydských vrcholů. Poslední přecházející třicetičlenné skupině partyzánů se samotným velitelem oddílu por. Ušiakem, než se jim podařilo vyhledat nové stanoviště štábu oddílu na Trojačce, poskytoval úkryt a stravu zdejší pasekář František Tkáč s Františkem Chovančíkem z nedaleké Osikové. Skupiny partyzánů v okolí štábu zajišťovaly zpravodajskou a zásobovací službu, zatímco dvě úderné skupiny vyslané na Valašskomeziříčsko a Vsetínsko vedly rozsáhlou bojovou a diverzní činnost ochromující chod nacistické válečné mašinérie. Partyzánský tábor a štáb na Trojačce byl však 22. října nacistickými policejními jednotkami rozbit a nakonec 3. listopadu byl zlikvidován i štábní bunkr na Kněhyni, nově vybudovaný za pomoci místních hajných a také zdejších hornobečvanských rodin Tkáčových, Poláchových, Žitníkových a dalších.

Rozhodný úder proti partyzánům v Beskydech představovala operace Tetřev, vedená německými jednotkami s 13 tisíci příslušníky ve dnech 16. - 22. listopadu 1944. Během celé operace došlo jen ke dvěma vážným střetnutím s partyzány. První se odehrálo právě zde, v místě pasekářské usedlosti č. p. 120 manželů Františka a Kamily Tkáčových.

Ještě před zahájením operace Tetřev postupovala na pomoc rozbitému velitelskému štábu skupina 15-20 partyzánů z Hostýnských vrchů, vedená npor. RA Pankjevičem a kpt. RA Zacharem Syrotinem. V noci z 15. na 16. listopadu se dostali na Horní Bečvu. Během dne hledali odpočinek na blíže neurčené samotě s hájenkou, odkud museli ustoupit během přestřelky před postupující pročesávací německou hlídkou. Šero a husté sněžení jim umožnilo rychlý ústup. Další postup a orientaci značně unaveným a promrzlým partyzánům ztěžovala vysoká vrstva mokrého sněhu. Asi v 5 hodin ráno 17. listopadu došli k Tkáčově chalupě. Našli tu útočiště. Hned po příchodu si uvařili hrncem brambor, sušili obuv. Když se najedli, chtěli si ještě krátce odpočinout, než se rozední a vydají se na další cestu. Ukryli se na půdě do sena.

Toho rána Kamila Tkáčová se synem Karlem a s mladými lidmi ze sousedství, Františkem Poláchem a Marií Sobkovou, ve stodole mlátili. Její manžel František Tkáč byl pro odbojovou činnost zatčen 8. listopadu 1944 ve Zlíně, kde pracoval. Při mlatbě se najednou ve stodole objevila německá hlídka, pátrající po partyzánech. Zběžně prohlédli chalupu i chlév a odešli. Po půlhodině asi v 10.50 hod. se vrátili ve větším počtu a chalupa byla obklíčena četou německých vojáků z 500. pěšího praporu, vedená por. Geyerhoferem. Vešli do kuchyně a tázali se Kamily Tkáčové, jestli ukrývá partyzány. Popřela to a vojáci začali hned všechno důkladně prohledávat. Když vystoupil jeden voják na půdu a začal bodákem píchat do sena, partyzáni zaútočili. Mezi Němci v chalupě to vyvolalo zmatek a začali vybíhat ven. Začala přestřelka a i venku se strhlo peklo. Kamila Tkáčová s dětmi, Fr. Poláchem a Marií Sobkovou se stačili ukryt ve sklepě pod kuchyní. Němci utekli dolů ze svahu k lesní cestě a potoku, odtud střelili. Partyzán Verner zjistil oknem přístřešku, že v opačném směru ve svahu k lesnatému vrchu Kladnatá je volný prostor k ústupu. Kpt. Syrotin nařídil, aby por. Pavel Kudelja s ještě třemi partyzány ustoupili do lesa a kryli ústup. Asi po půl hodině boje Syrotin velel, aby Verner, Griška a Prokopec ustoupili do lesa. Verner vyběhl ven jako první a u rohu chalupy uviděl ležet por. Kudelju obličejem k zemi. Když ho vtáhl ke vchodu, zjistil, že je mrtev. Verner s několika partyzány kryli ústup ostatních do lesa a když asi po půlhodině ustoupili za nimi, na okraji lesa ležel mrtev kpt. Syrotin, který byl dvakrát těžce raněn a posledním nábojem ukončil svůj život. V lese ležel mrtev Griša Pankjevič,

který těžce raněn do břicha se doplžil až na toto místo. Mezi padlými se podle různých pramenů uvádí ještě ruský partyzán Fedor nebo Čech F. Vala.

Partyzáni se z Tkáčovy chalupy probili a postupovali přes Hlavatou a Vel. Karlovice zpět k Hostýnským vrchům. Jejich výprava na pomoc do prostoru Beskyd skončila nezdarem.

Podle německého hlášení bylo zastřeleno pět partyzánů, ale podle pamětnických a kronikářských záznamů jen čtyři. Na německé straně podle hlášení padli čtyři příslušníci wehrmachtu včetně Geyerhofera. Němci se soustředili na Lhotské u hajného Stančíka, kde měli nouzové obvaziště a kde přivlekli spoutaného zraněného partyzána Luboše, kterého posléze ubili. Když střelba ustala, Kamila Tkáčová s jednáctiměsíčním synem Bohuslavem v náručí a se syny Zdenkem a Františkem odešla do sousední chalupy Jana Polácha. K večeru se s nejmladším synem vrátila, aby dohlédla na dobytek. Na místo ovšem dorazili příslušníci gestapa z pohraniční stanice v Bílé a část oddílu ke zvláštnímu použití. Ti celý domek vyrabovali, zabavili dobytek a Kamilu Tkáčovou zatkli a dopravili do věznice ve Frenštátě p. R. Kamila Tkáčová, kterou při vyslýchání týrali a sebrali ji i dítě s výhrůzkami, že bude odesláno na převýchovu do Německa, v nervovém vyčerpání z prožitých hrůz využila chvíle, kdy ji dozorce uvolnil pouta a v cele se oběsila. Jejího syna Bohuslava si vyžádala rodina Tkáčových z Čeladné.

Následujícího dne 18. listopadu 1944 Němci přinutili čtyři lidi ze sousedství, aby těla mrtvých partyzánů snesli do chalupy. Načež sami stavení i přilehlé hospodářské budovy zapálili. Nejstarší syn Tkáčových Karel byl zatčen a později v koncentračním táboře ve Flossenbürgu se setkal se svým otcem Františkem Tkáčem. Oba útrapy v koncentračním táboře přežili, po osvobození se vrátili a odstěhovali do pohraničí.

24. listopadu 1944 přijeli povozník Závorka s hrobařem Juroškou s písemným příkazem gestapa, podle kterého museli ze sousedství Jan Polách a František Hatlapatka ohořelá těla partyzánů uložit do pytlů a naložit je na vůz. Téhož dne byli partyzáni pochováni na hornobečvanském hřbitově.

Nynější památník na Kladnaté byl odhalen 7. května 1977. V letech 1977, 1980 a 1985 Horní Bečvu a místo památníku navštívili bratr a sestra padlého partyzána kpt. Zachara Syrotina z tehdejšího Sovětského svazu.

Pozůstatky vypálené Tkáčovy usedlosti ve svahu Kladnaté. Pohled k východu ve směru ke Lhotské louce. V pozadí je viditelný vrchol Trojačka (987 m. n. m.). Foto Lubo J. Kučera.

Pohled od ruin vypálené Tkáčovy chalupy západním směrem. Na pozadí vpravo Mečová (929 a 877 m. n. m.) a vlevo Kyčera (804 m. n. m.). Foto Lubo J. Kučera.

© Karel J. Malina 2017

Prameny: Zapsané vzpomínky pamětníků: Ladislav Verner, Břvany; Jan Polách, Horní Bečva; PŘIKRYL, J.: *I. čís. partyzánská brigáda Jana Žižky*. Profil, Ostrava 1976; SLÁDEK, O.: *Ve znamení smrtihlava. Nacistický protipartyzánský aparát v letech 1944-1945*. Naše vojsko, Praha 1991; Tisk vydaný v r. 1977 u příležitosti odhalení pomníku v Hor. Bečvě „Kladnaté“; SOA Vsetín, MNV Horní Bečva, kronika, i. č. 24, 25.